

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Saksbehandler:
Ragnhild Olin Amdam 01.10.2007

Vår dato:

Vår referanse:
2007/292-2

Deres dato:
04.07.2007

Deres referanse:
AIDs ref. 20070512

Høring - forslag om innføring av tidsfrister for krav om universell utforming av IKT i ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov

Vi viser til Deres høringsbrev av 4. juli 2007 vedrørende forslag om innføring av tidsfrister for krav om universell utforming av IKT i ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov med høringsfrist 1. oktober d.å.

Det er positivt at det vurderes å innføre tidsfrister for krav om universell utforming av all IKT rettet mot allmennheten. Som høringsnotatet fremhever kan manglende tilrettelegging til IKT ekskludere store befolkningsgrupper fra deltakelse. Universell utforming av IKT kan også være av stor betydning for å skape rammebetingelser for at alle skal kunne delta i informasjonssamfunnet. Universell utforming kan dessuten bidra til at forbrukere med begrenset digital kompetanse likevel kan klare å ta i bruk ulike IKT-løsninger. Dette vil særlig kunne være en fordel for forbrukeren i kontakt med det offentlige. For å sikre at universell utforming kan innfri disse kravene er det imidlertid en del punkter i høringsnotatet og lovforslaget som må avklares. Vi vil her ta opp noen av disse.

Innføring av endelig tidsfrist for universell utforming

Lovforslaget fremmer at all ny IKT rettet mot allmennheten skal være universelt utformet fra 1. januar 2011. For eksisterende IKT gjelder kravet for neste løsningsversjon etter denne fristen. Det bes om høringsinstansenes synspunkt på om det i tillegg bør legges opp til en endelig frist 1. januar 2021 for når all eksisterende IKT rettet mot allmennheten skal være universelt utformet. Vi mener dette vil være et godt tiltak, og ber om at dette tas inn i lovforslaget. Dette vil blant annet sikre at løsninger med lang levetid eller som sjelden eller aldri oppdateres blir universelt utformet innen en gitt tidsfrist.

Det vil kunne medføre ulemper å ikke ha tilgang til universelt uformede løsninger innen de tidsfrister som er angitt. Det hadde derfor i utgangspunktet vært ønskelig med strammere tidsfrister. På grunn av at de relevante standardene/retningslinjene ennå ikke er utarbeidet, er det er imidlertid vanskelig å avgjøre om dette kan la seg gjennomføre. Tidsfristene bør derfor evalueres på nytt når de relevante standardene/retningslinjene foreligger. I tillegg bør det for eksempel stilles krav til universell utforming av IKT ved utlysning av statlige konsesjoner og anbud så snart standardene/retningslinjene foreligger.

UTGIVER AV:

Forbrukerrådet
The Consumer Council
of Norway

Postadresse:
P.b. 4594 Nydalen
NO-0404 Oslo

Besøksadresse:
Rolf Wickstrøms vei 15
0486 Oslo

Org. nr.:
NO 871 033 382 MVA

post@forbrukerradet.no
forbrukerportalen.no

Publikumstelefon:
815 58 200
Sekretariatet,
tlf.: 23 40 05 00

Presisering av begreper brukt i lovforslag og merknader

Det bør komme tydeligere frem hva slags IKT som omfattes av lovforslaget. Slik denne definisjonen nå foreligger er det vanskelig å avgjøre hva som faller innenfor og utenfor definisjonen. Det bør også komme tydelig frem hva slags løsninger som anses for å være "rettet mot allmennheten" jamfør første ledd og kan brukes av "flest mulig" jamfør merknadene til første ledd. En tydeliggjøring og konkretisering av begrepene vil være til hjelp både for systemeiere og forbrukere til å avgjøre hvorvidt en løsning omfattes og oppfyller kravene til universell utforming. Dette vil både være en god veiledning for systemeier, samtidig som det blir enklere for forbruker å vite hva slags løsninger det er klageadgang på. Vi vil her komme med et par eksempler vi mener det er viktig at det tas høyde for.

I høringsnotatet står det nevnt at det ikke stilles krav til at mobiltelefoner og TV-er skal være universelt utformet. Dette fordi de retter seg mer mot den enkelte enn mot allmennheten. Imidlertid er det uklart hvorvidt det stilles krav til at for eksempel nettsider rettet mot allmennheten som man besøker via disse enhetene skal være universelt utformet. Det er viktig at dette kommer tydelig frem, ettersom det vil stille andre krav til universell utforming av innhold tilpasset mobiltelefon enn datamaskin. Etter vår oppfatning bør lovforslaget tolkes teknologinøytralt, og det bør presiseres at det ikke er enheten eller teknologien forbrukeren benytter seg av som skal avgjøre hvorvidt man får tilgang til universelt utformede løsninger.

Et annet eksempel er at det er uklart hva som menes med en ny løsningsversjon eller ny IKT. For eksempel kan programvaren til en minibank oppdateres og tastene skiftes ut, uten at det gjøres noe med den fysiske plasseringen. Likevel vil slike endringer kunne medføre at flere kan ta i bruk minibanken. Videre kan det for eksempel gjøres gradvise endringer både på nettstedet og i programvare som samlet sett fremstår som en ny løsningsversjon. Det vil også være uheldig om slike tilfeller ikke omfattes av lovforslaget.

Jamfør "Konsekvensanalyse av tilgjengelighetskrav til IKT i forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov" (side 34-38) har Posten Norge blitt pålagt universell design av sine nettsider. Det har blitt vurdert som uproblematisk at nettsidene oppgraderes til å imøtekomme tilgjengelighetskravene etter hvert som de oppgraderes. Når nye sider publiseres, kodes de i et format som skal være tilgjengelig. Dette er et godt eksempel på at det er mulig å etterkomme slike krav i praksis, og viser at det vil være realistisk at slike tilfeller omfattes av lovforslaget.

Utvikling av standarder/retningslinjer for universell utforming

Et sett med standarder/retningslinjer gir i seg selv ingen garanti for god tilgjengelighet. Eksempelvis kan man utforme retningslinjer som er enkle å oppfylle, men som ikke gjør det enklere for forbrukerne å bruke løsningene. Det er viktig at standardene/retningslinjene kommer på plass så snart som mulig. Dette kan være med å sikre en entydig og enhetlig definisjon av hva universelt utformet IKT skal innebære. Vi vil her nevne noen hensyn vi mener det er viktig å ta i forbindelse med utviklingen av relevante standarder/retningslinjer.

For det første er det viktig at standardene/retningslinjene utvikles gjennom brukermedvirkning fra brukerorganisasjoner. Disse bør både få delta i utformingen av standardene/retningslinjene, og kvalitetssikre disse gjennom brukertesting og brukerundersøkelser. Dette kan sikre at kravene til den universelle utformingen gjenspeiler de faktiske tilretteleggingsbehovene til forbrukerne.

For det andre er det viktig at standardene/retningslinjene tilrettelegger og ikke står til hinder for innovative løsninger. Samtidig er det viktig at dette ikke går på bekostning av den universelle utformingen. Dette fordrer at hensynene til universell utforming og innovasjon balanses på en hensiktsmessig måte.

For det tredje må standardene/retningslinjene stille krav til bruk av åpne standarder og interoperabilitet. Det er viktig at disse må bli implementert på en slik måte at det motvirker innelåsning til bestemte leverandører. Det skal være forbruker som velger hvilke løsninger å ta i bruk, ikke løsningene som bestemmer hvorvidt forbruker kan ta de i bruk. Dette vil blant annet innebære at nettsider skal kunne vises i alle relevante nettlesere og operativsystem, uavhengig om man bruker mobiltelefon eller datamaskin. Dette betyr også at den som for eksempel er avhengig av å bruke tilleggsutstyr i minibank, kan bruke det samme i alle universelt utformede minibanker uavhengig hvem som er systemeier eller leverandør.

For det fjerde må standardene/retningslinjene være utformet slik at både forbruker og systemeier kan etterprøve hvorvidt en løsning oppfyller kravene til universell utforming. Slik lovforslaget nå foreligger, kan det være vanskelig å avgjøre hvorvidt en løsning er omfattet. Det bør også vurderes å innføre selvdeklarasjonsordninger, slik at forbruker kan vite hva slags løsninger som mener å oppfylle kravene. Dette kan også gjøre det enklere å vite når man kan benytte seg av klageadgangen.

Alternative løsninger

I følge merknadene til første ledd stilles det kun krav til at "virksomhetens funksjon skal kunne brukes av flest mulig". Dette vil kunne innebære at ikke alle kan ta i bruk en løsning selv om den er universell utformet. Det må derfor stilles krav til gode, alternative løsninger. Slik kan man sørge for at det finnes alternativer for de som ikke kan klare å ta i bruk løsninger som minibank eller nettbank. Dette kravet må gjelde uavhengig om det innføres dispensasjonsadgang i lovforslaget.

Dispensasjonsadgang fra kravet om universell utforming

Hvis det innføres dispensasjonsadgang fra kravet om universell utforming, må dispensasjonssøknaden vurderes etter klare og etterprøvbare standarder/retningslinjer. Det bør kun være mulig å få tidsbegrenset dispensasjon. Dette skyldes at IKT er et område hvor det kan forekomme hyppig teknologiutvikling. Det som kan være vanskelig å universelt utforme på ett tidspunkt, kan dermed være realistisk å universelt utforme på et senere tidspunkt.

Oppfølging av kravene om universell utforming

Forbrukerrådet mener at forvaltningsorganet som velges aktivt må være med på å følge opp hvorvidt kravene om universell utforming følges opp. Dette betyr at organet selv må ta initiativ til å undersøke og fremme universell utforming. Forvaltningsorganet bør ikke være et rent klageorgan som kun agerer på klager fra forbrukere eller andre – men bør også selv ta grep for å se til at relevante standarder/retningslinjer blir fulgt opp.

Det bør dessuten utredes hvem som skal ha ansvaret i tilfellene der forbruker har blitt utsatt for ulemper på grunn av kravene om universell utforming ikke er overholdt. Forbrukerrådet mener at det bør ligge et særegent ansvar på systemeier dersom løsninger rettet mot allmennheten ikke oppfyller kravene om universell utforming.

Med hilsen

for Forbrukerrådet

Benedicte Bergseng Mælan
underdirektør

Ragnhild Olin Amdam
rådgiver